

תשכחו מהרחפן: מהפכת הברדואים של שר החקלאות אורי אריאל

התוכנית, בשיתוף שר האוצר כחלון: 25 אלף דירות על קרקעות מדינה שחלקן יינתנו בחינם - בהשקעה של 10 מיליארד שקל ■ וזה לא הכל

- 28.11.2016
- מאת: [מירב ארלוזורוב](#)
- זמין ב- <http://www.themarker.com/news/1.3135048>, נצפה: 28 נובמבר, 2016.

השבועיים האחרונים לא היו קלים לשר החקלאות, אורי אריאל. פרשת הרחפן, שבאלתור של רגע נמסר על ידי אריאל כמתנה לראש ממשלת רוסיה, דמיטרי מדוודב, מעיבה על תדמיתו, והפכה אותו ללעג ולקלס ברשתות החברתיות וגם בתקשורת הממוסדת. כולם נהנים עכשיו לחבוט באריאל, ולהציגו באור מגוחך. רק שההצגה הזאת עושה עוול עם מי שצריך להסתמן כאחד השרים היותר אמיצים בממשלת ישראל כיום.

אם התוכניות של אריאל יקרמו עוד וגידים, ייתכן שאנחנו נהיה חייבים לו את שינוי פניה של ישראל בדורות הבאים. שר החקלאות, בשיתוף שר האוצר, משה כחלון, מקבל בימים אלה החלטות נועזות, שגם עליהן עומד אריאל לספוג קיתונות של ביקורת. רק שהפעם אין מדובר בלעג, אלא בביקורת אידיאולוגית קנאית, המגיעה דווקא מלב לבה של האוכלוסייה שעמה מזוהה אריאל יותר מכל - חוגי הימין הקיצוני.

בצדק רב תוקפים חוגי הימין הקיצוני את אריאל הוא אכן העז לחרוג משורות המחנה. מתוקף תפקידו (מינהלת ההסדר הברדואי עברה למשרד החקלאות ופיתוח הכפר ממשרד ראש הממשלה לאחר הבחירות האחרונות) מוביל שר החקלאות, בתמיכה מעוררת הערכה של שר האוצר, את תוכנית החומש לקידום המגזר הברדואי. מדובר בתוכנית ענק, בהוצאה חמש שנתית של 3 מיליארד שקל מכספי התקציב, על קידום החברה הברדואית. זאת, בנוסף להוצאה מוערכת של כ-10 מיליארד שקל מכספי רשות מקרקעי ישראל (רמ"י, בניסיון לפתור אחת ולתמיד את סוגיית סכסוך הקרקעות עם הברדואים).

בחמש השנים האחרונות ניסתה ממשלת נתניהו לקדם פעמיים תוכניות לפתרון של תביעות הבעלות על הקרקע של החברה הברדואית - ופעמיים נכשלה. תוכנית פראוור נדחתה בבוז בידי אנשי ימין והחברה הברדואית גם יחד. לפיכך, ניסח השר לשעבר בני בגין תוכנית חלופית, מקצה שיפורים לתוכנית פראוור, שהרחיבה את ההכרה בתביעות הבעלות של הברדואים על הקרקע אבל גם התוכנית הזאת נכשלה, הפעם עקב התנגדות של חוגי הימין הקיצוני בליכוד, שטירפדו הצעת חוק מוכנה בנושא. אריאל, אגב, נמנה אז על המתנגדים לתוכנית". ספסרי מצוקה, ציניקנים, פירומנים, פחדני פריימריז" - בניסוח משתלח זה תיאר בגין, בדרך כלל איש מתון ונעים הליכות, את דעתו על מי שטירפדו את חוק הסדרת קרקעות הברדואים האחרון.

פותרים את הסכסוך

עלויות הסדרת ההתיישבות,
2016-2021, במיליארדי שקלים

5.2	פיתוח
1.3	תשתיות על
0.4	תכנון
1	הסדרה
0.3	הסדרי קרקעות
8.2	סך הכל

מקור: משרד החקלאות

TheMarker

ספסרי המצוקה עשויים לזנק מעורם שוב נוכח המהלך החדש שמקדם אריאל. הפעם, במקום לנסות להגיע עם הבדואים לפשרה של יישוב תביעות הבעלות שלהם, מקדם אריאל מהלך נועז פי כמה. הוא עוקף את תביעות הבעלות, מפסיק את המשא ומתן בשאלה איזו תביעת בעלות תוכר על ידי המדינה וכמה פיצוי ישולם בגינה, הוא למעשה מתעלם מתביעות הבעלות שלהם - ובמקום זאת מציע פתרון קרקעי כולל: המדינה שתיתן קרקעות לבדואים, על חשבונה.

5,000 דירות בשנה

התוכנית החדשה של הרשות להסדרת התיישבות הבדואים - בראשות יאיר מעיין, איש ימין בולט ומינוי של אריאל, כמובן - היא לבנות לבדואים בחמש השנים הקרובות לא פחות מ-25 אלף יחידות דיור. כולן, ללא יוצא מן הכלל, ייבנו על קרקעות של המדינה ויימסרו על ידי המדינה לבדואים בסבסוד עמוק (קרקע מפותחת במחיר מופחת תימסר לתושבי העיירות הבדואיות המוכרות), או בחינם (קרקע מפותחת בחינם תימסר לבדואים המתגוררים בפזורה, על קרקעות לא חוקיות וללא הכרה של המדינה).

לפי התוכנית הכוללת, המדינה תאשר לבדואים בנייה של 120 אלף יחידות דיור - כמו כל הכמות הנבנית בישראל בשנתיים. בשלב הראשון ייבנו 25 אלף יחידות דיור חמש השנים הקרובות. מדובר ב-5,000 יחידות דיור בשנה, פי 12 ממספר היחידות החוקיות שנבנות עבור הבדואים כיום, וכ-10% מסך כל הבנייה בישראל מדי שנה.

העלות המשוערת של התוכנית הזאת היא כ-10 מיליארד שקל, 5 מיליארד שקל מהם מכספי רמ"י (עלות הקרקעות והפיתוח שלהן) - והיתרה תשלומים של החברה הבדואית עבור השלמת עלות הפיתוח והבנייה של יחידות הדיור עצמן (הכוונה לסכומים שישלמו בדואים שחיים כיום ביישובים המוכרים, לא הבדואים המגיעים מהפזורה).

בשלב זה התקצוב של התוכנית הוא למעשה מיליארד שקל ב-2017–2018, אבל משרד האוצר אינו מגביל את היקפי התכנון והשיווק, וככל שהרשות המקומית הבדואית תצליח להגדיל את מספר יחידות הדיור המתוכננות, עד לגג של 25 אלף בחמש שנים - התקציב לכך יינתן.

יחידות הדיור האלה ייבנו בתוך עשר עיירות בדואיות, עיירות פזורה שאמורות היו להיחפך לעיירות חוקיות רשמיות - אלא שעד היום זה לא קרה, בגלל הסכסוך סביב תביעות הבעלות. ההחלטה העקרונית של אריאל היא להפסיק להחזיק את הבדואים בני ערובה ליישוב תביעות הבעלות שלהם, ופשוט לקדם את החברה הבדואית ואת היישובים שלה, כבר עתה, על חשבון קרקעות המדינה.

ברשות להסדרת ההתיישבות הבדואית מעריכים כי הבנייה המסיבית תספק פתרון של דיור עבור כמחצית מתושבי הבדואים החיים בפזורה - 30–40 אלף איש מתוך 80 אלף החיים בפזורה. על הדרך מבטיחים שם גם הכשרה של 10–30 אלף יחידות דיור לא חוקיות, מתוך כ-70 אלף יחידות הדיור הפיראטיות שבנו הבדואים ברחבי הפזורה. הכוונה היא שחלק ניכר מהבתים בפזורה יוכשרו בידי המדינה, ויקבלו היתר בנייה. המדינה מקווה לראות את הבדואים הורסים בעקבות זאת את הפחונים העלובים שלהם, ובונים באותו מקום, הפעם בית קבע חוקי, עם חיבור ראוי לתשתיות ולשירותים ממשלתיים.

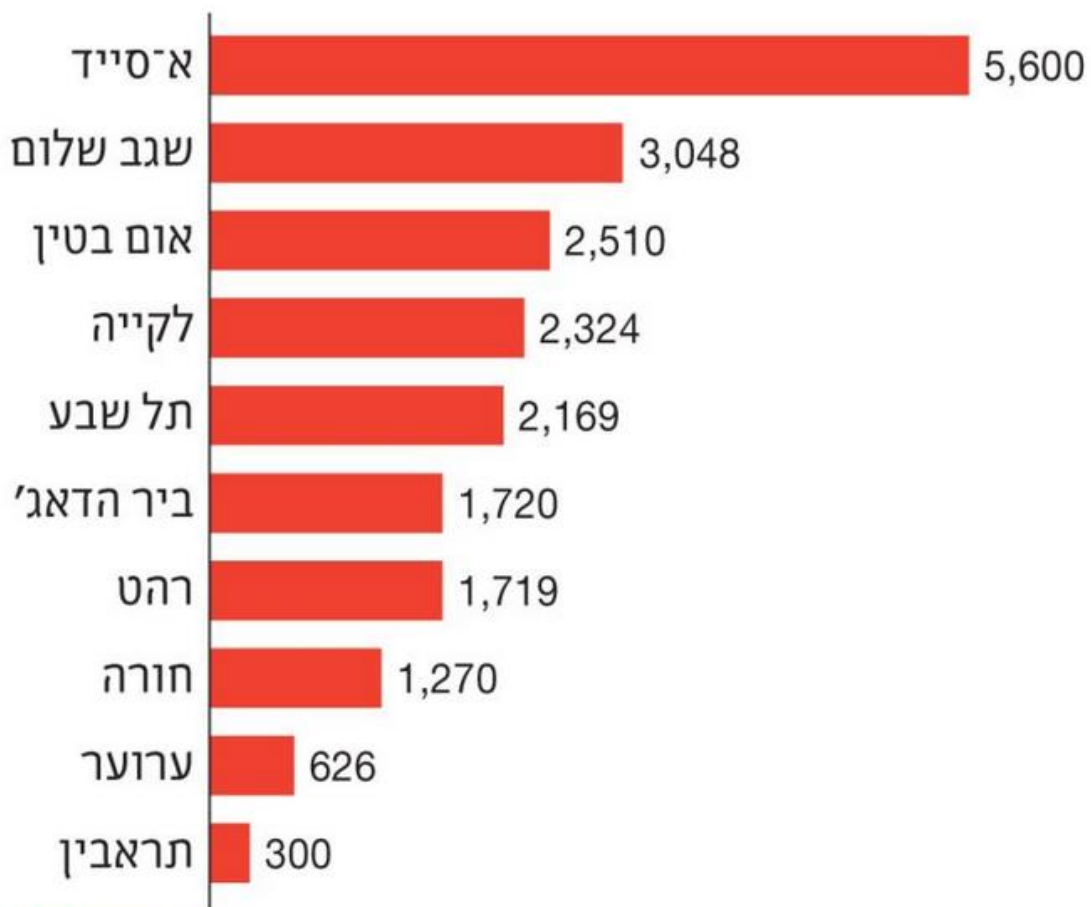
3מיליארד שקל לתוכנית חברתית

במהלך הזה מקווה המדינה גם לזכות מחדש באמון של החברה הבדואית, שעשורים של סכסוך קרקעות מר והזנחה פושעת מצדה יצרו ניכור עצום שלה כלפי ישראל. יישובי הבדואים מדורגים כיום כולם בדירוג הכלכלי-חברתי הנמוך ביותר בישראל. למעשה, בדירוג של הלמ"ס, האשכול התחתון מאוכלס כיום אך ורק על ידי יישובים בדואיים (החרדים והערבים מדורגים כולם גבוה יותר במדרג), עם נתונים מזעזעים של 38% אבטלה, 40% נשירה מהתיכונים, ורק 2% בשנה שניגשים לבחינת בגרות מורחבת במתמטיקה.

העליבות של החברה הבדואית היא כל כך עמוקה, שהפחונים המנותקים ממים, מחשמל ומביוב הם רק התחלת הצרות של האוכלוסייה הזאת. זאת הסיבה שלצד תנופת הבנייה עבור החברה הבדואית, אריאל וכחלון מקדמים תוכנית חומש כלכלית-חברתית מיוחדת לבדואים - נפרדת מתוכנית החומש לחברה הערבית.

3מיליארד שקל מתכננת הממשלה להקצות לתוכנית החומש הזאת. כמחצית הסכום יבוא על חשבון תוכנית החומש הערבית (9.5 מיליארד שקל בחמש שנים, בלי התקציב הדינרנציאלי שמקצה משרד החינוך למערכת החינוך הערבית), וכמחצית מהסכום יהיה כסף נוסף שיתוקצב לשם כך. התוכנית כוללת למשל 300 מיליון שקל לבניית כיתות, 150 מיליון שקל למניעת נשירה של בני נוער מבתי ספר, 100 מיליון שקל לבניית מוסדות ציבור, 50 מיליון שקל לבניית מרכזי מסחר ותעסוקה קטנים יחסית בתוך היישובים עצמם (כדי לאפשר לנשים הבדואיות לעבוד בלי לצאת את תחומי היישוב 60), (מיליון שקל על מלגות להשכלה גבוהה, 75 מיליון שקל על תגבור מערך הרווחה, סכום לא מוגדר על הקמת מכללה אקדמית בדואית (נדרשת עדיין הסכמת המל"ג), שתאפשר לבדואים ללמוד בישראל ולא בחברון, ו-500 מיליון שקל לחיזוק הרשויות הבדואיות.

מספר יחידות הדיור שצפויות להיות משוקות ביישובים הבדואיים ב-2016-2018

TheMarker

הסכום האחרון כולל גם שינוי מתוכנן של נוסחת מענק האיזון של היישובים הבדואיים, כך שתכלול גם הכרה בבדואים החיים בפזורה, וכן כניסה של המדינה לנעלי הרשויות הבדואיות, במטרה לאפשר להן לשפר את השירותים לתושב. כיום תושבי העיירות הבדואיות אינם מקבלים כמעט כל שירותים מהרשות שלהם, מה שמסביר את האי-אמון ואת חוסר הרצון של הבדואים לנטוש את הפזורה ולעבור להתגורר בתוך היישובים המוסדרים.

חיים בישראל עם רמת שירותים של אתיופיה

ספסרי המצוקה צפויים להרים קול זעקה נוכח הסכומים האלה, רק שלא בטוח שיש להם הפעם סיבה להתלונן. הדרישות שמעלים שרי הליכוד כתנאי להעברת כספים לחברה הערבית בכלל, והבדואית בפרט, אינן מעוררות בעיה במקרה הבדואי. התביעה להסדרת בנייה בלתי-חוקית היא חלק מהתוכנית, וגם התביעות להתנדבות לשירות לאומי ולהגברת אמצעי האכיפה המשטרתיים ביישובים מתקבלות באהדה בחברה הבדואית.

סביר להניח שספסרי המצוקה ימצאו תירוץ חדש כדי להילחם בתוכנית הנועזת - אבל בכך ייחשף חדלונם. המצוקה העזה של החברה הבדואית לא יכולה להותיר איש אדיש. גם איש ימין קיצוני כאריאל, שנלחם בכל כוחו נגד תוכנית בגין, שינה את דעתו כשנחשף כשר לעומק העזובה שפושחה בחברה הבדואית. הגיע הזמן שספסרי המצוקה יעשו גם הם סיורים בפזורה הבדואית, ויכירו בכך שאוכלוסייה שחיה בתוך תחומי ישראל- אבל נהנית מרמת שירותים כמו של אתיופיה - היא כתם שלא ניתן להמשיך ולחיות אתו.